

**პროკურატურის მოსაზრებები საქართველოს იურისტთა ასოციაციის N14 ანგარიშზე
(მარტი, 2019-თებერვალი, 2020)**

წარმოდგენილი ანგარიშის გაცნობის შემდეგ უნდა ითქვას, რომ ყოველწლიურად ანგარიშში ხვდება ერთი და იგივე საკითხები და პროკურატურის პოზიცია ფაქტობრივად უცვლელია, რაც შემდგომ ანგარიშებში გათვალისწინებული და ასახული არ არის.

1. წარმოდგენილ ანგარიშში მითითებულია, რომ წინა საანგარიშო პერიოდის მსგავსად, აღკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს და პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელმა ჯამში 98% შეადგინა.

პროკურატურის მიერ წარმოდგენილი შუამდგომლობების ნაწილი შაბლონური ხასიათისაა. აღნიშნული განსაკუთრებით თვალშისაცემია, როდესაც კონკრეტულ დანაშაულში ბრალდებულ პირებთან მიმართებით პროკურატურა უმრავლეს შემთხვევაში ითხოვს დაახლოებით ერთი და იმავე ოდენობის გირაოს, მაშინ როდესაც ბრალდებულებისგან მომდინარე მოსალოდნელი საფრთხეები და მათი ქონებრივი მდგომარეობა თითქმის ყველა შემთხვევაში განსხვავდება.

ასევე ბრალდების მხარე აღკვეთის ღონისძიების შუამდგომლობაში, ყველა შემთხვევაში უთითებს მიზნებსა და საფუძვლებს, მაგრამ მათი არგუმენტაცია ხშირად არ უკავშირდება კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებს და ბრალდებულის მხრიდან რეალურად მოსალოდნელ საფრთხეებს. პატიმრობის გამოყენების ერთ-ერთ არგუმენტად ასახელებს ბრალდებულისთვის შესაძლო ბრალის დამძიმებას. პრობლემას წარმოადგენს ის ფაქტიც, რომ პროკურატურის მიერ პატიმრობის მოთხოვნა კვლავ არ ხდება საგამონაკლისო სახით და ბრალდების მხარე კვლავაც მუხლის სიმძიმისა და ერთგვაროვანი პრაქტიკის გავლენით ითხოვს პატიმრობას.

პროკურატურის მიერ პატიმრობის და გირაოს მოთხოვნის სტატისტიკურ მაჩვენებლებზე საუბრისას გვერდს ვერ ავუვლით პროკურორის დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში განრიდების მექანიზმის მუშაობას და მის შედეგებს. პროკურატურა ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულის ჩამდენი პირების მიმართ უპირველესად განიხილავს სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმის - განრიდების გამოყენებას, თუ კი არ არსებობს პირის მიმართ დევნის დაწყების საჯარო ინტერესი. როგორც ქვემოთ მოყვანილი სტატისტიკური მონაცემები მიუთითებს, ბოლო წლების განმავლობაში საგრძნობლად გაიზარდა განრიდებულ პირთა რაოდენობა ნაკლებად მძიმე ან მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე. აღნიშნული ამცირებს იმ ბრალდებულთა რიცხვს, რომელთა მიმართაც ჩადენილი დანაშაულის კატეგორიის, ხასიათის და ბრალდებულის პიროვნებიდან გამომდინარე შესაძლებელი იქნებოდა პატიმრობაზე და გირაოზე ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების - კერძოდ, გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმების მოთხოვნა.

კერძოდ, 21 წლამდე დანაშაულის ჩამდენთაგან 2012 წელს განრიდებული იქნა 125 პირი, 2013 წელს - 331, 2014 წელს - 203, 2015 წელს - 297, 2016 წელს - 784, 2017 წელს - 911, 2018 წელს - 897, ხოლო 2019 წელს 797 პირი.

რაც შეეხება სრულწლოვანთა განრიდების მაჩვენებლებს, 2016 წელს განრიდებულია 1599 სრულწლოვანი, 2017 წელს - 1658, 2018 წელს - 1493, ხოლო 2019 წელს 1539 პირი. აღნიშნული მონაცემები ასახულია საქართველოს გენერალური პროკურორის 2019 წლის ანგარიშში.

საერთო ჯამში, ბოლო წლების განმავლობაში პროკურატურის მხრიდან დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენების ზრდის მაჩვენებელი ბუნებრივია პირდაპირ გავლენას ახდენს

აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების მოთხოვნის მაჩვენებელზეც. დევნის დაწყების გადაწყვეტილება ძირითადად მიიღება იმგვარი შემთხვევები, როდესაც ჩადენილი ქმედების ხასიათი, ბრალდებულის პიროვნება, ქმედების საზოგადოებრივად საშიში ხასიათი და სხვა გარემოებები მიზანშეუწონელს ხდის დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენებას და ამავე გარემოებების მხედველობაში მიღების გამო ხშირად მიზანშეუწონელია მოთხოვნილი იქნეს შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ. შესაბამისად, მსგავს შემთხვევებში მიუხედავად იმისა, რომ ჩადენილი დანაშაულისათვის გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა 1 წლამდე ვადით, შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ ხშირ შემთხვევაში ვერ განიხილება როგორც აღკვეთის ღონისძიების მიზნების შესრულების ეფექტიანი ღონისძიება.

2019 წლის განმავლობაში, იმ დანაშაულებზე, რომელთა სანქცია ერთ წლამდე თავისუფლების აღკვეთას არ აღემატება, მოთხოვნილი და გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიებების ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ უმეტესად სისხლისსამართლებრივი დევნა დაწყებულია 150-ე, 151-ე მუხლის პირველი ნაწილით, მათ შორის 111-151-ე მუხლით და რამდენიმეპიზოდიან მუქარის ფაქტებზე, ასევე 273-ე, 273¹, 238¹, 287¹ (სახერხი საამქროს რეგისტრაციის მოთხოვნათა დარღვევა), მე-300, 360-ე მუხლებზე.

საქართველოს სსკ-ის 202-ე მუხლის თანახმად, შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ იმ დანაშაულის საქმეებზე, რომელიც სასჯელის სახით არ ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას 1 წელზე მეტი ვადით. მართალია, კანონის თანახმად, ზემოთ მითითებულ დანაშაულებზე, თეორიულად შესაძლებელია აღკვეთის ღონისძიების სახით გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმების მოთხოვნა და სასამართლოს მიერ გამოყენება, თუმცა ამ საქმეთა ანალიზით ირკვევა, რომ უმეტესად მუქარა ჩადენილია ცივი და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით, ასევე 273-ე და 273 პრიმა მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულები ჩადენილია ნარკოტიკული დანაშაულისათვის ნასამართლევი და მათ შორის პირობითი მსჯავრის ქვეშ მყოფი პირების მიერ. სსკ-ის 238¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის ბრალდებული პირები ასევე ნასამართლევი არიან განზრახი დანაშაულისათვის ან დანაშაული ჩადენილი აქვთ შემაკავებელი ორდერის მოქმედების პერიოდში ან ცივი იარაღის ტარებისათვის ადმინისტრაციული სახდელის დადების შემდეგ.

ამ დანაშაულებზე, უმეტეს შემთხვევაში, პროკურატურის მიერ აღკვეთის ღონისძიების სახით მოთხოვნილია გირაო, ხოლო იმ ბრალდებულთა მიმართ, რომლებმაც მუქარა განახორციელეს ცივი ან ცეცხლსასროლი იარაღის დემონსტრირებით, ანდა ოჯახის წევრის ან ყოფილი მეუღლის ახლო ნათესავების მიმართ, მოთხოვნილია პატიმრობა.

კონკრეტული აღკვეთის ღონისძიების მოთხოვნისას ბრალდებულთა პიროვნული მახასიათებლებთან, ჩადენილი დანაშაულის ხასიათსა და ხერხთან ერთად გათვალისწინებულია რამდენად უზრუნველყოფს კონკრეტული აღკვეთის ღონისძიების გამოყენება ბრალდებულის სათანადო ქცევას და აღკვეთის ღონისძიების მიზნების მიღწევას. როდესაც პირს ბრალი ედება მუქარასა ან იძულებაში, თვითნებობაში, ან ისეთ ქმედებაში, რაც საფრთხის შემცველია, ასევე თუ ბრალდებული წარსულში არაერთხელ არის ნასამართლევი განზრახი დანაშაულისათვის, რა თქმა უნდა, შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ ვერ უზრუნველყოფს აღკვეთის ღონისძიების მიზნებს.

რაც შეეხება ნასამართლობის არმქონე პირებს, რომლებიც იმხილებიან ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულებში, მათ მიმართ, უმრავლეს შემთხვევაში, გამოიყენება განრიდება, რაც აისახება კონკრეტული აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მაჩვენებელზეც.

რაც შეეხება პირადი თავდებობის მოთხოვნას, აღნიშნული საკითხის განხილვას ბრალდების მხარის მიერ ვერ ხდება, ვინაიდან სასამართლოში დაცვის მხარის მიერ წარმოდგენილი არ არიან თავდები პირები, რაც ამცირებს პირადი თავდებობის გამოყენების შესაძლებლობას.

აღსანიშნავია, რომ პროკურატურამ არაერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგა აღკვეთის ღონისძიების შუამდგომლობათა დასაბუთების ხარისხის გაუმჯობესების მიმართულებით. საქართველოს გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტი ყოველწლიურად ახორციელებს საპროცესო დოკუმენტების მონიტორინგს და სასამართლოებში სახელმწიფო ბრალდების მხარდაჭერის ხარისხის შეფასებას. ყოველწლიურად იზრდება როგორც სასამართლოში წარდგენილი აღკვეთის ღონისძიების შუამდგომლობების, ისე პროკურორთა მიერ ბრალდებულის პირველი წარდგენის სასამართლო პროცესზე გამოსვლისას მათი დასაბუთების ხარისხი. აღნიშნულს მოწმობს საპროცესო დოკუმენტების შემოწმების და სასამართლო სხდომების მონიტორინგის შედეგები, რომელიც პროკურორთა შეფასების სისტემის საფუძველზე ბოლო 3 წელია აქტიურად ხორციელდება. მიუხედავად ზოგიერთი კრიტიკული მოსაზრებისა, აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შუამდგომლობათა დასაბუთების ხარისხის გაუმჯობესებაზე მიუთითებს საიას მონიტორინგის ანგარიშშიც.

მიუხედავად პროგრესისა, გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ 2019 წლის მონიტორინგის შედეგების საფუძველზე შედგენილი იქნა სახელმძღვანელო მითითება სამართლებრივი წერის და სასამართლოში სახელმწიფო ბრალდების მხარდაჭერის ხარისხის შეფასებისას გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის შესახებ. აგრეთვე, შესწავლილი იქნა სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები და გაანალიზდა აღკვეთის ღონისძიებების დაუკმაყოფილებლობის მიზეზები, რის შედეგადაც შემუშავებული იქნა სახელმძღვანელო მითითება აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთების საკითხებთან დაკავშირებით. პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს რომ შეფასების სისტემის ამოქმედების შემდგომ პერიოდში გაუმჯობესებულია როგორც ზოგადად აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთების, ისე მოთხოვნილი გირაოს ოდენობის დასაბუთების მდგომარეობა და ამ მიმართულებით კვლავ გრძელდება მუშაობა.

აღსანიშნავია, რომ ევროპის საბჭოს დახმარებით ევროპის საბჭოს ექსპერტის მიერ საქართველოს პროკურატურაში განხორციელდა ტრენერთა გადამზადება, რომლებიც უახლოეს პერიოდში თავის მხრივ გადაამზადებენ პროკურორებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის სტანდარტებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად შუამდგომლობათა დასაბუთების საკითხებში.

2. ხშირია შემთხვევები, როდესაც ნარკოტიკულ დანაშაულებთან მიმართებით ბრალდების მხარეს ამოღებული აქვს ნივთიერი მტკიცებულებები, ხოლო საქმეზე გამოკითხული პირები არიან პოლიციის თანამშრომლები, პროკურატურა კი აღკვეთის ღონისძიების შუამდგომლობაში უთითებს მოწმეებზე ზემოქმედებასა და მტკიცებულებების განადგურების საფრთხეზე.

ნარკოტიკული დანაშაულის ჩამდენ პირთა მიმართ აღკვეთის ღონისძიების მოთხოვნის ეტაპზე ხშირ შემთხვევაში სავსებით დასაბუთებულია ბრალდების მხარის მიერ მტკიცებულებათა განადგურების და მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხეზე აპელირება. გამოძიების ამ ეტაპზე ხშირად დასადგენია ამოღებული ნარკოტიკული საშუალების წარმომავლობა. ამ კუთხით გამოძიების პროცესში საჭიროა მოწმეთა მოძიება, ნარკოტიკული საშუალების რეალიზატორთა გამოვლენა, ნარკოტიკული საშუალების არსებობის შესახებ დამატებითი ეჭვის არსებობის შემთხვევაში მისი ადგილსამყოფელის დადგენა და შემხვედრი საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება. შესაბამისად ანგარიშში იმის მითითება, რომ ნარკოტიკული საშუალება ამოღებულია და პოლიციის თანამშრომლები საქმეზე დაკითხული არიან, არ გამორიცხავს საქმის ფაქტობრივი გარემოებების დადგენისა და მტკიცებულებათა მოპოვებაში ხელის შეშლის საფრთხეების არსებობას. თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ აღკვეთის

ლონისძიების ამა თუ იმ საპროცესო საფუძვლის დასაბუთება არა მხოლოდ შუამდგომლობაში, არამედ სასამართლო პროცესზე მოხდეს სრულყოფილი სახით, რათა არა მხოლოდ სასამართლოსათვის, არამედ სასამართლო პროცესზე მყოფ პირთათვის ცხადი გახდეს თუ რა არგუმენტაციას ეფუძნება ბრალდების მხარის მიერ კონკრეტული საპროცესო საფუძვლის დასაბუთება და ამა თუ იმ ალკვეთის ღონისძიების მოთხოვნა.

3. ალკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენება

წინა საანგარიშო პერიოდის მსგავსად, გამოიკვეთა, რომ ბრალდების მხარე და სასამართლო პატიმრობის გამოყენების აუცილებლობის განმაპირობებელ ერთ-ერთ მთავარ არგუმენტად ასახელებენ ბრალდებულის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს 127 (38%). წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით გაზრდილია პატიმრობის მოთხოვნის მაჩვენებელი. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში პროკურატურა 686 ბრალდებულისა და 454 (66%) პირის მიმართ ითხოვდა პატიმრობას, საიდანაც სასამართლომ არ დაკმაყოფილა 116 (26%) ბრალდებულის მიმართ მოთხოვნილი პატიმრობა. დადებითად უნდა შეფასდეს, რომ წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით, 8 პროცენტული ერთეულითაა შემცირებული სასამართლოს მხრიდან პროკურატურის მიერ მოთხოვნილი პატიმრობის დაკმაყოფილების მაჩვენებელი.

უნდა ითქვას, რომ ანგარიშში ხაზგასმით არ არის მითითებული თუ რა კატეგორიის დანაშაულებზე გაიზარდა პატიმრობის მოთხოვნა და საკითხის სიღრმისეული ანალიზის გარეშე მოყვანილი პატიმრობის გაზრდილი პროცენტული მაჩვენებელი. როგორც ზემოთ აღინიშნა, გასათვალისწინებელია ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში განრიდების ზრდის მაჩვენებელიც, რაც განაპირობებს ალკვეთის ღონისძიების სახით გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმების შეფარდების შუამდგომლობათა რაოდენობის მინიმუმამდე დაყვანას და ზრდის მოთხოვნილ ალკვეთის ღონისძიებებს შორის პატიმრობის ხვედრით წილს. აგრეთვე მხედველობაშია მისაღები ოჯახურ დანაშაულზე დევნის დაწყების ყოველწლიური ზრდის მაჩვენებელი და ამ დანაშაულზე საქართველოს გენერალური პროკურატურის მიერ განხორციელებული მკაცრი სისხლის სამართლის პოლიტიკა. ოჯახში ძალადობის საქმეებზე დევნის დაწყების მაჩვენებელი ყოველწლიურად მზარდია, რაც გავლენას ახდენს პატიმრობის შეფარდების მაჩვენებელზეც. მაგალითად, 2016 წელს დევნის საერთო რაოდენობის მხოლოდ 6% იყო ოჯახში ძალადობის შემთხვევები, 2017 წელს - 10,3 %, ხოლო 2018 და 2019 წლებში კი ეს მაჩვენებელი თანაბარი იყო და 18,5%-მდე გაიზარდა. შესაბამისად, ცხადია, მოიმატა პატიმრობის მოთხოვნის და გამოყენების მაჩვენებელმაც. შესაბამისად, თუ კი ერთის მხრივ მივესალმებით ოჯახური დანაშაულის საქმეებზე საპატიმრო ალკვეთის ღონისძიების მოთხოვნის და შეფარდების პრაქტიკას, რასაც ბუნებრივია თან ახლავს შესაბამისი დასაბუთებაც, მაშინ პატიმრობის მატების ტენდენციაც სწორედ შესაბამისი არგუმენტით უნდა აიხსნას და შეფასდეს.

4. ალკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს გამოყენება

ანგარიშის მიხედვით, კვლავ მწვავე პრობლემას წარმოადგენს ბრალდების მხარის დასაბუთებაში მოყვანილი ბრალდებულის ოჯახის წევრების და ახლო ნათესავების ქონებაზე აპელირება, მაშინ როდესაც ბრალდებულს არ გააჩნია ხსენებული პირებისგან გირაოს უზრუნველსაყოფად საჭირო თანხმობა.

ასევე მითითებულია, რომ ბრალდების მხარე ნაკლებ დროს უთმობს გირაოს თანხის დასაბუთებას და შესაბამისი დოკუმენტაციის მოძიებას. ხშირია შემთხვევები, როდესაც ბრალდების მხარე აბსტრაქტულ საფრთხეებზე საუბრობს და ვერ ასაბუთებს რატომ შეიძლება უზრუნველყოს გირაოს სახით 2000 ლარის შეფარდებამ ბრალდებულის სათანადო ქცევა და რატომ ვერ უზრუნველყოფს, მაგალითად 1000 ან 1500 ლარის ოდენობის გირაო. პროკურორის მიერ მოთხოვნილი და დაკმაყოფილებული 204 გირაოს დროს, სასამართლომ 178 (87%) შემთხვევაში შეამცირა გირაოს თანხა. აღნიშნული კიდევ ერთხელ ცხადყოფს,

რომ პროკურატურის შუამდგომლობები გირაოს თანხის ნაწილში არ არის დასაბუთებული ან მათ მიერ წარმოდგენილი დასაბუთება არ არის იმდენად მყარი, რომ სასამართლომ მათი მსჯელობა გაიზიაროს. გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით სასამართლომ 179 შემთხვევაში გამოიყენა (გამოყენებული 320 პირის მიმართ გამოყენებული გირაოდან 179 იყო ე.წ. საპატიმრო გირაო (56%), აქედან 59 (33%) დაუსაბუთებელი ან/და არასაკმარისად დასაბუთებული იყო. წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით 5 პროცენტული ერთეულით გაიზარდა საპატიმრო გირაოს მაჩვენებელი, მისი დაუსაბუთებლად გამოყენების მაჩვენებელი კი 4 პროცენტული ერთეულით შემცირდა.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-200 მუხლის თანახმად გირაო არის ფულადი თანხა ან უძრავი ქონება, რომელიც საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – აღსრულების ეროვნული ბიუროს სადეპოზიტო ანგარიშზე შეაქვს ბრალდებულს ან მისი სახელით ან მის სასარგებლოდ სხვა პირს სასამართლოსათვის მიცემული წერილობითი ვალდებულებით ბრალდებულის სათანადო ქცევისა და გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში დროულად გამოცხადების უზრუნველყოფის თაობაზე. შესაბამისად, ბრალდებულის მიმართ შეფარდებული გირაოს უზრუნველყოფა შესაძლებელია როგორც თავად ბრალდებულის, ასევე სხვა პირის ფულადი თანხის ან უძრავი ქონების მეშვეობით. საპროცესო კანონმდებლობით აღნიშნული პირის წინასწარი თანხმობა არ მოითხოვება და შესაბამისად, პრაქტიკა სრულად შეესაბამება საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნებს.

რაც შეეხება სასამართლოს მიერ ბრალდების მხარის მიერ მოთხოვნილი გირაოს ოდენობის შემცირების პრაქტიკას, ამგვარი შემთხვევების თუნდაც მაღალი პროცენტული მაჩვენებელი, ცალსახად არ და ვერ მიუთითებს პროკურორის შუამდგომლობის დაუსაბუთებლობაზე, რადგან ანგარიშში არ არის აღნიშნული არცერთი მაგალითი, როდესაც მნიშვნელოვნად იქნა შემცირებული გირაოს თანხა, რამაც შექმნა შთაბეჭდილება, რომ მოთხოვნილი გირაოს ოდენობა აშკარად შეუსაბამო იყო ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმესა და ბრალდებულის ქონებრივ შესაძლებლობასთან. გირაოს ოდენობის საკითხზე განსხვავებული მოსაზრება და შეფასება არ ნიშნავს მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების დაუსაბუთებლობას. მით უფრო მოსამართლეს თითქმის ყოველთვის აქვს შესაძლებლობა შეამციროს ბრალდების მხარის მიერ მოთხოვნილი გირაოს ოდენობა. შესაბამისად, კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ პროცენტულ მაჩვენებელზე მშრალად მითითება ვერ ადასტურებს გირაოს დაუსაბუთებლობას შემთხვევათა დეტალური განხილვის გარეშე.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბრალდების მხარე მაქსიმალურად ცდილობს ბრალდების დამადასტურებელი მტკიცებულებების მოპოვების გარდა მოიპოვოს ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობის დამადასტურებელი მტკიცებულებები. მიუხედავად ასეთი მცდელობისა, არცთუ იშვიათ შემთხვევაში, შესაბამის ბაზებში გადამოწმების მიუხედავად ბრალდებულს არ უფიქსირდება ოფიციალურად არსებული შემოსავალი, უძრავი ქონება წარმოადგენს უმეტეს შემთხვევაში მისი წინაპრების (მშობლების, ბებია-ბაბუის) საკუთრებას. ამასთან, ხშირ შემთხვევაში ოჯახის მფლობელობაში არსებული უძრავი ქონება არ არის ოფიციალურად რეგისტრირებული საჯარო რეესტრში, რაც ართულებს ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის მოძიების შესაძლებლობას. ბრალდების მხარე ცდილობს სხვა დამატებითი მტკიცებულებების მოპოვების გზით მოიძიოს ინფორმაცია ბრალდებულის სხვა ოფიციალურად დაუდასტურებელი შემოსავლების შესახებ, რაც დევნის დაწყებიდან 48 საათში მნიშვნელოვან ძალისხმევას საჭიროებს.

ასევე მითითებულია, რომ გირაოს გადაუხდელობის შემთხვევაში ჯერ პროკურორმა და შემდეგ უკვე სასამართლომ უნდა შეაფასოს თუ რატომ ვერ უზრუნველყო ბრალდებულმა გირაოს გადახდა, რასაც არ ვეთანხმებით. კანონმდებლობით აღნიშნული ვალდებულება პროკურორს არ გააჩნია. ბრალდებულის მიმართ სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ოდენობის გირაოს შეფარდებისას სწორედ ბრალდებულმა უნდა წარუდგინოს სასამართლოს სათანადო არგუმენტები, თუ რა

გაუთვალისწინებელი, ხელშეშლელი გარემოებების გამო ვერ უზრუნველყო გირაოს გადახდა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ბრალდებულის განცხადება შესაბამისი არგუმენტაციის და მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე, ვერც ბრალდების მხარის და ვერც სასამართლოს მიერ არგუმენტად და დასაბუთებულ პოზიციად ვერ განიხილება.

5. გადაუდებელი აუცილებლობით ჩხრეკისა და ამოღების ჩატარება და სასამართლო კონტროლი

წინა ანგარიშის მსგავსად, წარმოდგენილ ანგარიშშიც მითითებულია, რომ პროკურატურა თითქმის ყოველთვის საგამონაკლისო წესით გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ატარებს ჩხრეკა/ამოღებებს.

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ გადაუდებელი აუცილებლობის გამო საგამომიებო მოქმედების ჩატარება არ წარმოადგენს საგამონაკლისო წესს. ტერმინ „საგამონაკლისო წესი“ კანონი არ ცნობს. გადაუდებელი აუცილებლობის გამო საგამომიებო მოქმედებების კანონით ჩატარება დაშვებულია და რიგ შემთხვევაში, შესაძლოა სწორედ გადაუდებლად ჩატარების დაყოვნებამ გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი კვალის და მტკიცებულების განადგურება. საქართველოს სსსკ-ის 112-ე მუხლში არ არის მითითება იმის შესახებ, რომ საგამომიებო მოქმედებები, რომლებიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, აუცილებლად სასამართლოს განჩინებით უნდა ჩატარდეს. კანონი უშვებს შესაძლებლობას, რომ ეს საგამომიებო მოქმედებები ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, როდესაც დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება, როცა დაყოვნება შეუძლებელს გახდის აღნიშნული მონაცემების მოპოვებას, ან როცა საქმისათვის საჭირო საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი აღმოჩენილია სხვა საგამომიებო მოქმედების ჩატარებისას (თუ აღმოჩენილია მხოლოდ ზედაპირული დათვალიერების შედეგად), ან როცა არსებობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე. შესაბამისად, საგამომიებო მოქმედების გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებას დასაბუთება სჭირდება და ვერ დავეთანხმებით ანგარიშში მითითებულ მოსაზრებებს, მითუმეტეს, აღნიშნული მსჯელობა მხოლოდ სტატისტიკაზე დაფუძნებულ ვარაუდებს ემყარება. გარდა ამისა, ის, რომ სასამართლოს კონტროლის შემდეგ მაღალია გადაუდებლად ჩატარებული საგამომიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის მაჩვენებელი, საფუძვლების არსებობაზე და შუამდგომლობის დასაბუთებაზე მეტყველებს.

გარდა ამისა, როგორც წესი, გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ჩხრეკა/ამოღება ტარდება ისეთ საქმეებზე, რომლებზეც გამოძიება მიმდინარეობს ნარკოტიკული დანაშაულის, ცეცხლსასროლი იარაღის შეძენა-შენახვა-ტარების ფაქტებზე და ლოგიკურია, ამგვარ საქმეებზე საგამომიებო მოქმედებების დაყოვნება გამოიწვივს მტკიცებულებების გადამალვას ან განადგურებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შუამდგომლობების დაკმაყოფილების მაღალი სტატისტიკური მაჩვენებელი, შინაარსობრივი ანალიზის გარეშე, არ შეიძლება კრიტიკის საგანი გახდეს და განხილულ იქნას, როგორც უარყოფითი ტენდენცია და პროკურატურა და სასამართლო დაუსაბუთებლად დავადანაშაულოთ დაუსაბუთებელ გადაწყვეტილებებში. შინაარსობრივი ანალიზი კი ანგარიშში მითითებული არ არის.

ამასთან აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკა ვერ იქნება კონტრარგუმენტი. გასათვალისწინებელია, რომ სახელმწიფო ინსპექტორის საგამომიებო ქვემდებარეობას განეკუთვნება იმგვარი კატეგორიის დანაშაულები, სადაც მტკიცებულებათა განადგურების საფრთხე და შესაბამისად, იმ საგამომიებო მოქმედებების გადაუდებლად ჩატარების აუცილებლობა, რომლითაც იზღუდება კერძო საკუთრება/მფლობელობა თუ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, ნაკლებად არსებობს საქმის სპეციფიკიდან გამომდინარე. განსხვავებით შინაგან საქმეთა სამინისტროს დანაყოფების წარმოებაში არსებული საქმეებისგან, სადაც ხშირ შემთხვევაში მტკიცებულებების, კვალის აღმოსაჩენად აუცილებელია საგამომიებო მოქმედებების გადაუდებლად ჩატარება და მათი დაყოვნება ხელს შეუშლის საქმეზე ობიექტური ჭეშმარიტები დადგენას.

6. სამართალწარმოება საპროცესო შეთანხმებებთან დაკავშირებით

ანგარიშში მითითებულია, რომ 558 ბრალდებულთა საქმიდან 98 (18%) შემთხვევაში არ გაჟღერებულა საქმის ფაქტობრივი გარემოებები და მხოლოდ სარეზოლუციო ნაწილი იყო წარმოდგენილი. 85 შემთხვევაში, სასამართლომ მოუწოდა ბრალდების მხარეს მხოლოდ შუამდგომლობის სარეზოლუციო ნაწილი წარმოედგინა, 13 შემთხვევაში, თავად პროკურორის ინიციატივით მოხდა მხოლოდ საპროცესო შეთანხმების პირობების გაჟღერება. დაფიქსირდა 11 (2%) შემთხვევა, სადაც მოსამართლემ 5 წუთზე ნაკლებ დროში დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება, მთელი რიგი პროცედურული დარღვევებით და მხარეთა პოზიციების მოსმენის გარეშე.

დაფიქსირდა შემთხვევები, როდესაც პროკურორს შეეძლო, საერთოდ არ დაეწყო სისხლისსამართლებრივი დევნა ან/და შეეთავაზებინა მხარისთვის განრიდების გამოყენება. თავის მხრივ, სასამართლოს შეეძლო, არ დაემტკიცებინა საპროცესო შეთანხმება ქმედების მცირე მნიშვნელობის გამო.

2019 წლის განმავლობაში გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ განხორციელდა სასამართლო პროცესების მონიტორინგი თითქმის ყველა საქალაქო და რაიონულ სასამართლოში. უნდა ითქვას, რომ არ დაფიქსირებულა პროცესის 5 წუთამდე პერიოდში ჩატარების არცერთი შემთხვევა. ასევე, ბრალდებულებს უფლებები ყველა შემთხვევაში განემარტათ სრულად. შესაძლოა იყოს ერთეული შემთხვევები, რაც სამომავლოდ სასამართლოს მიერ უნდა გამოსწორდეს.

ისევე როგორც წინა ანგარიშში, ამჯერადაც საიას N14 ანგარიშში მხოლოდ ვხვდებით მითითებას მცირე მნიშვნელობის ზიანის საქმეებზე დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენებლობაზე. უნდა აღინიშნოს, რომ მცირე მნიშვნელობის ზიანის შემთხვევებში ხშირია პროკურატურის მიერ დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენება, თუმცა ანგარიშში მოყვანილი მაგალითებიდან არ ირკვევა, იყო თუ არა ბრალდებულთა წარსულში ნასამართლევი ან განრიდებული, ასევე უცნობია საქმის ფაქტობრივი გარემოებები, რაც დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენებაზე უარის თქმის მიზეზი შეიძლება გახდეს. შესაბამისად, საკითხის სიღრმისეული ანალიზის - საქმის ფაქტობრივი გარემოებების და ბრალდებულის პიროვნული მახასიათებლების საფუძველიანი გაანალიზების/შეფასების გარეშე, მხოლოდ მშრალად მითითება, რომ პროკურატურა არ იყენებს დისკრეციულ უფლებამოსილებას, სადაც ამის შესაძლებლობა არსებობს, ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია და მსგავსი დასკვნების გაკეთება არასწორია. ამასთან, ნიშანდობლივია, რომ საიას მონიტორის აღნიშნული დასკვნა ემყარებს ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენის სხდომებზე მიღებულ ინფორმაციას, რა დროსაც ბრალდების მხარე მოსმენილი იქნა მხოლოდ წარდგენილი ბრალდების შინაარსი და საპროცესო შეთანხმების პირობები, რაც საქმის გარემოებების და ბრალდებულის პიროვნების შესახებ ობიექტური ანალიზის საფუძველს არ იძლევა.

7. დაზარალებულთა ინტერესების გათვალისწინება ცალკეული ტიპის დანაშაულებზე

ანგარიშის მიხედვით, დამონიტორინგებული საქმეებიდან 190 შემთხვევა შეეხებოდა სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს, საიდანაც უშუალოდ სხდომაზე 176 (93%) შემთხვევაში არაფერი თქმულა დაზარალებულის პოზიციის თაობაზე, დანარჩენ 14 (7%) შემთხვევაში პროკურორმა სასამართლო სხდომაზე გააჟღერა დაზარალებულის პოზიცია. ეს მონაცემი წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით საგრძნობლად შემცირებულია.

დასახელებულ საკითხზე ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია მიუთითებდა მის წინა ორ ანგარიშშიც, რაზეც პროკურატურამ არგუმენტირებული პოზიცია დააფიქსირა. კიდევ ერთხელ გვინდა დავაფიქსიროთ, რომ საქართველოს სსსკ-ის 217-ე მუხლის მოთხოვნის თანახმად, ყველა საქმეზე საპროცესო შეთანხმების დადებამდე, პროკურორი უშუალოდ ხვდება დაზარალებულს და ადგენს დაზარალებულთან კონსულტაციის ოქმს, რა დროსაც დაზარალებულს განუმარტავს საპროცესო შეთანხმების არსს, მოსალოდნელ სამართლებრივ შედეგებს და აფიქსირებს დაზარალებულის პოზიციას საპროცესო შეთანხმების დადებასთან დაკავშირებით, რასაც ასევე ითვალისწინებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. აღნიშნული ოქმი საპროცესო შეთანხმების დოკუმენტებთან ერთად წარედგინება სასამართლოს. უკლებლივ ყველა სისხლის სამართლის საქმეში დაზარალებულთან კონსულტაციის ოქმის არსებობის შესახებ წინა ანგარიშის პრეზენტაციაზე დაფიქსირდა მოსამართლეთა მხრიდანაც. შესაბამისად, დაზარალებულის პოზიციის შესახებ პროცესზე დამატებით სიტყვიერი განმარტების გაკეთება პროკურორის უფლებაა და არ წარმოადგენს პროცესუალურ დარღვევას და დაზარალებულის კანონიერი ინტერესის გაუთვალისწინებლობას.

8. წარმოდგენილ ანგარიშში მითითებულია გახმაურებულ საქმეებზე პროცესების გაჭიანურების ან პირიქით, ინტენსიურად ჩატარების შესახებ, რასთან დაკავშირებითაც უნდა აღინიშნოს, რომ პროცესის თარიღის განსაზღვრა ხდება მხარეთა პოზიციების შეჯერების შემდეგ სასამართლოს მიერ.

9. ანგარიშში მითითებულია პროცესების გადადების ან დაგვიანებით დაწყების შესახებ.

ამ საკითხებთან დაკავშირებითაც უნდა ითქვას, რომ ანგარიშში მითითებული მხოლოდ ციფრები, ობიექტური გარემოებების გათვალისწინების გარეშე. მაგალითად, პროცესის გადადების მიზეზად ბრალდების მხარის გამოუცხადებლობა დაფიქსირებულია 10% შემთხვევაში, თუმცა არ არის მითითებული გამოუცხადებლობის მიზეზი, იყო თუ არა ეს განპირობებული პროკურორის სხვა პროცესზე ყოფნით და სხვ. მნიშვნელოვანია რომ მონიტორებმა დააფიქსირონ და ანგარიშში აისახოს პროკურორის გამოუცხადებლობის კონკრეტული მიზეზები. ნაკლებ დამაჯერებელია რომ დასახელებული 10% შემთხვევიდან არცერთ შემთხვევაში არ გახდა ცნობილი მონიტორინგის განმახორციელებელი პირისათვის გამოუცხადებლობის მიზეზი. აღნიშნული ინფორმაცია შესაძლებლობას მოგვცემს გვქონდეს სათანადო რეაგირება არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობის შემთხვევებთან დაკავშირებით.

იგივე შეიძლება ითქვას სხდომის დაგვიანებით დაწყების შემთხვევაზეც. მითითებულია, რომ მხარეთა დაგვიანების გამო პროცესი დროულად ვერ დაიწყო 11% შემთხვევაში, თუმცა ისევე, როგორც გამოუცხადებლობის შემთხვევაში, დაგვიანების მიზეზებზე აქაც არაფერია ნათქვამი.

10. განაჩენები

ანგარიშში აღნიშნულია, რომ გამამართლებელი განაჩენების მაჩვენებელი წინა წლის იდენტურია - მხოლოდ 1 %-ითაა მომატებული. უმრავლესობა გამოტანილია ოჯახში ძალადობის საქმეებზე (20 განაჩენიდან 14), საიდანაც 7 საქმეზე დაზარალებულებმა არ მისცეს ჩვენება ახლო ნათესავის წინააღმდეგ.

თავად კვლევაში მითითებულია გამამართლებელი განაჩენების გამოტანის მიზეზი (ჩვენების არმიცემა ახლო ნათესავის წინააღმდეგ), რაც სამწუხაროდ ხშირად ხდება. წარმოდგენილი ანგარიშით გაუგებარია აღნიშნული კრიტიკის საგანია, თუ მხოლოდ სტატისტიკური მონაცემებია წარმოდგენილი.

11. ოჯახური დანაშაულის საქმეებზე დაკვირვების შედეგად გამოვლენილი ტენდენციები

საია-ს ანგარიშში მითითებულია, რომ პროკურატურამ ასეთი ტიპის დანაშაულებზე აღკვეთის ღონისძიებად პატიმრობა მოითხოვა საქმეების 87%-ში. ოჯახური დანაშაულის ჩადენაში

ბრალდებული 122 პირიდან, 60 (49%) ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით სასამართლომ გამოიყენა გირაო, ერთ შემთხვევაში კი პირადი თავდებობა, ხოლო 59 (48%) სხდომაზე - პატიმრობა. 2 შემთხვევაში პროკურატურა ითხოვდა პატიმრობას, თუმცა სასამართლომ ბრალდებული დატოვა აღკვეთის ღონისძიების გარეშე.

ოჯახურ დანაშაულებთან მიმართებით გამკაცრებულია ბრალდების მხარის მიდგომა და ამ ტიპის დანაშაულებზე პრაქტიკულად არ ფორმდება საპროცესო შეთანხმება. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში 523 საქმიდან (558 ბრალდებულის მიმართ), მხოლოდ 5 შემთხვევა დაფიქსირდა 7 მსჯავრდებულის მიმართ, როდესაც ოჯახურ დანაშაულში ბრალდებულებთან გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება.

პროკურატურისთვის კვლავაც პრიორიტეტულ დანაშაულად რჩება ოჯახური დანაშაული და მის წინააღმდეგ სისტემა ატარებს მკაცრ სისხლის სამართლის პოლიტიკას.

12. მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა, რომ მოსამართლეები იშვიათად სვამენ შეკითხვას. (გვ.69)

მხარეთა თანასწორობის პრინციპიდან გამომდინარე, აღნიშნული არ შეიძლება მივიჩნიოთ ხარვეზად ან გახდეს კრიტიკის საფუძველი.